

Harta regiunii noastre, cu specificarea zonelor muntoase / Régiókn térképe, a hegyvidékek megkülönböztetésével

Prescurtările utilizate pentru orașe / A városok nevének rövidítése: A – Ajud, AI – Alba Iulia/Gyulafehérvár, B – Baraolt/Barót, BB – Bălan/Balánbánya, BC – Bacău/Bákó, BI – Bicăz, BL – Blaj/Balázsfalva, BS – Borsec/Borszék, BU – Buhuși, C – Comănești, CS – Miercurea-Ciuc/Csíksereda, CM – Copșa Mică/Kaskapus, CT – Câmpia Turzii/Aranyosgyéres, D – Dumbrăveni/Erzsébetváros, DM – Târnăveni/Dicsőszentmárton, G – Gheorgheni/Gyergyószentmiklós, O – Onești (Gheorghe Gheorghiu Dej), H – Toplița/Maroshévíz, I – Iernut/Radnót, IB – Întorsura Buzăului/Bodzaforduló, K – Covasna/Kovászna, KH – Rupea/Kőhalom, KV – Tg. Secuiesc/Kézdivásárhely, L – Luduș/Marosludas, M – Moinești, ME – Međias/Međgyes, MV – Tg. Mureș/Marosvásárhely, NE – Aiud/Nagyenyed, OM – Ocna Mureș/Marosújvár, PN – Piatra Neamț, R – Reghin/Szászrégen (Reen), RO – Roman, S – Săcele/Szecsele, SZ – Sovata/Szováta, SG – Sf. Gheorghe /Sepsiszentgyörgy, SK – Cristuru Secuiesc/Székelykeresztúr, SM – Slănic-Moldova, SV – Sighișoara/Segesvár (Schässburg), T – Tușnad/Tusnádfürdő, TE – Teiuș/Tövis, TO – Tg. Ocna, TU – Turda/Torda, U – Odorheiu Secuiesc/Székelyudvarhely, V – Văhăni/Szentegyháza.

N É P R A J Z - E T N O G R A F I E

ACTA 2006

Gonosz nyelv nagy tüzet gyűjthat

(Kivonat)

A nyelvvétségről (rágalom, sértegetés, szájaskodás, csúnya beszéd stb.) már Szent István királyunk *Intelmei* és *Törvényei* megemlékeznek. VERBŐCZI *Tripartituma* (első megjelenése: 1517) a vétség fölötti bíraskodást és büntetésének pénzbeli megváltását is kodifikálja, a külön székely törvényeknél is. A nyelvvétségről és a fölötte való ítékezésről, illetve a nyelvváltásról (a büntetése pénzbeli megváltásáról) a későbbiekben számos adat ismert. Több székelyföldi falujegyzőkönyv még a 19. században is megőrököti az ilyen vétségek körülményeit, és a falusi elöljáróság által lefolytatott bíraskodást.

*

A magyar nyelvben nem véletlenül alakultak ki olyan szavak, szólások, közmondások, amelyek arra utalnak, hogy felelősséggel tartozunk minden kiejtett szóért. Különösen jelentősök azok a kifejezések, amelyek embertársaink megalázását, becsmérlését, igazságtalan rágalmazását szolgálják. Tán a mai politikusok is, mások is okulhatnak belőle, akik oly felelőtlenül gyanúsítanak embereket ország-világ előtt, aztán, ha beigazolódik közlésük igaztalan volta, elmarad a tévedés beismerése, nem is beszélve a bocsánatkérésről. Egy kis ellenőrzés, őseink felelősségre vonási módja bizonyára tisztességesebbé tudná tenni hétköznapi életünket.

Ha csak néhány szóra, szófűzésre gondolunk is e témakörből, azonnyomban igazolhatjuk: évszázadok során mennyire vigyáztak őseink a becsületre, mennyire elítélték a felelőtlen rágalmazókat.

A következőkben a becsmérlés, igazságtalan rágalmazás, felelőtlen fecsegés szavaiból válogattunk néhányat: becsmérel, karattyol, híresztel, kibeszél, kikürtöl, lefetyel, leszól, locsog, megszapul, megszól, nyelveskedik, pletykál, szidalmaz, szószátyárkodik, trágárkodik.

A vénasszony nyelve élesebb a borotvánál; az asszony fegyvere a nyelv, soha meg nem rozsdásodik; a nyelv gonosz fegyver; elferdíti szavait; egyszer a nyelv édesít, máskor meg döf, keserít; gonosz nyelv nagy tüzet gyűjthat; kiszökik a száján a szó; lakatot tegyen a szájára; mocskos szavakat mond; nehéz rakoncába tartani a nyelvet; nem csinál moslékot a szájából; nyelvének fullánkja van; nyelve veri meg az asszonyt; ő a falu szája; örökké lepcseg a szája; rózsza ajak, tövis nyelv; szájára veszi a falu; többen vesztek el a nyelvek által, mint a fegyverek által.

O. NAGY Gábor külön címen magyarázta a „*Nem tesz lakatot a szájára*” szólásmondásunkat. Megállapította, hogy feltételezhetően e szólás úgy honosodott meg nyelvünkben, hogy kellett lennie olyan büntetési módnak, amelyet akkor alkalmaztak, amikor nagyobb közösség kárára valaki áruló lett, esetleg szitkozódott, Istent káromolta. Alkalmazásának célja a büntetésen kívül az lehetett, hogy másokat is elrettentse nek általa hasonló tettektől, felelőtlen beszédétől.

Régi nyelvünkben előfordul olyan kifejezés is, hogy *lakatot vet valakinek a szájára*.

A büntetőjogban nem maradt fenn olyan utalás, amely azt igazolta volna, hogy a nyelvre, ajakra szerelt lakatot a valóságban alkalmazták volna. Ám kiderült, hogy Magyarország területén az 1900-as évek elején találtak négy régi sírhelyen is olyan emberi állkapcsot, amelyre egy vagy két lakat volt szerelve.

Ezek arra engednek következtetni, hogy a nyelv, száj, áll meglakatozását hosszú időn át, a 12. századtól egészen a 17. századig is alkalmazhatták.¹

Mielőtt bővebben is rátérnénk a magyarországi, erdélyi nyelvességi történetekre, a tettesek büntetésére, említsük meg, hogy a régi egyiptomiak levágták az áruló nyelvét, Spanyolországban káromkodásért tették ugyanezt, Nürnbergben is nyelve levágásával büntették a káromkodót, Hol-

* Acta (Siculica) 2006/3, T3, Sf. Gheorghe, Sporturilor 8A, RO-520085

** Sf. Gheorghe, BENEDEK Elek 8, Bl. 4A/9, RO-520067

landiában pedig tüzes vassal szúrták át az istenkáromló nyelvét.²

Az említett állkapcsokra szerelt lakatokkal kapcsolatban meg kell azért említenünk, akadt olyan vélemény is, hogy a meglakatolt állkapcsok nem a szájára nem vigyázó ember büntetése, hanem valamely babonás hiedelem eredménye.³

*

A magyar ily vonatkozású hagyományokra utalva már az elején meg kell állapítanunk, hogy akárcsak a káromkodások büntetése, a rágalmazókra, szitkozódókra, szájaskodókra vétkükért az ítélet kimondása egész Magyarországon, a Dunántúltól Erdélyig, Székelyföldön, Háromszéken is hasonlóképpen történt.

A lakatolással való büntetést VAJNA Károly esetleg keleti, esetleg spanyol eredetűnek véli, de Szent István király intelmei és törvényei között is előírták a koholt hazugságokért a tettes nyelvének kivágását.

Így hangzik az ezeréves intelem:

[20] *A rágalmazásról*

Ha valaki hamis tanúbizonyságot tesz, vagy rágalmazó beszédet mond mások ellen, és hallgatásra kéri őket, hogy az ördög ravaszságával kölcsönösen elvlassza őket, a hazugság bűnéért csalárd nyelvének két[szeres] elégtételét fizesse meg. Ha csak egyetlen [embert] rágalmazott meg, fosszák meg nyelvétől.⁴

Milyen büntetéseket alkalmaztak a nyelvkeskedőkre, rágalmazókra Erdély-szerte?

SZABÓ Katáról 1584-ben Kolozsváron ítéleztek. Vádlói azt állították, hogy boszorkány, mely tudományt anyjától örökölte, s legutóbb FAZAKASNét azzal fenyegette, hogy kivágatja nyelvét. Bizonyára megelőzésért jelentették fel. A vádlók azt kérték a bíróktól, hogy SZABÓ Kata „kenoztassék”, majd halált szenvedjen.

CSISZÉR Péternét 1597-ben szintén Kolozsváron állították törvényszék elé, mert közönséges békességfelbontónak tartották, mivel jámbor embereket gyalázott. Tekintettel arra, hogy már korábban is büntették, ez alkalommal azt határozták, hogy nyelvét, mellyel a gyalázatot terjesztette, „messék” ki, azután zsákba bújtaszák és a vízbe vessék, beleöljék, majd még csúfolják is.

1648-ban Kolozsváron úgy döntöttek, hogy mivel BENKŐ Bálint tiszteletlen szokat mondott, azt, hogy B. „háza népesteől hamis volna ... Meg kevaníuk Tisztünk szerent, hofi ... nyelve ki vonattassek, es annak utanna feje vetetessék”.

A nyelv kimetszésének gyakorlata elterjedt lehetett, sőt törvénykezés nélkül is alkalmazhatták egyesek, esetleg csak fenyegettek ígéretével.

Csíksszékben 1651-ben AMBRUS Ferencné és társai azzal fenyegették asszonytársukat, hogy a tőlük hallott történetet senkinek ne mondja el, mert ha megteszi, nyelvét kimetszik érette.

Ennél is kegyetlenebb volt az a határozat, amelyet Drabitus nevű pap ellen hoztak. 1671-ben GYULAFI László írta TELEKI Mihálynak: „Az szegény Drabitus nevű papot is megégették. Elsőben nyelvénél fogva pelengérhez szegezték, azután kezeit elvagdalták, úgy égették meg”.

Szintén pelengérhez szegeztették 1674-ben a széki református egyházmegeye válóperes jegyzőkönyve szerint SZENTGYÖRGYIné asszonyt, mert a vádlót különböző helyeken rágalmazta, azt is mondta, hogy meg akarta erőszakolni (violentiát akarta(m) rajta tenni). Ha mindezeket nem vonja vissza, követeli, hogy „nyelvét vonnyák ki es a perengelre szegezzék”.

Kolozsváron 1726-ban is alkalmazták közösség előtti megszégyenítését azoknak, akikről bebizonyították, hogy másokat rágalmaztak. GÖNTZI Jánosnét ZILAH I Eke János szavaival méltatlanul becstelentette meg, ezért a bírók úgy határoztak, hogy a szék háza előtt „keményen megveretessék”. De figyelmeztették arra is, ha a továbbiakban még valakit „megmocskol, nyelve is kivágattatik.”⁵

Hasonló ítélezéseket tovább is sorolhatnánk, de úgy véljük, az eddigiek is bizonyággal szolgálnak arra, hogy a rágalmazók egyik része, már akiket jelentettek, minden időben megkapta a kor szokása szerinti büntetését. Volt időszak, amikor túlzott kegyetlenséggel is.

*

A fenti súlyos büntetések mellett, tulajdonképpen velük egy időben, olyan eljárás is kialakítottak, amely szerint bizonyos mértékig enyhítettek a felelősségre vonás mértékén. Ugyan

közölték a nyelveskedésért járó büntetést, de azt a vádlott pénzzel megválthatta. Ezért mondták *nyelvváltás*gnak (emenda linguae). Az ilyen ítélet azért is kedvező volt, mert a vádlott megmenthette életét vagy elkerülhette teste megcsonkítását, esetleges közösség előtti csúfos megszégyenítését, de a bíraskodásban részvevők is jobban jártak, hisz a kiszabott összegnek annak befizetésekor megszabott arányban osztozkodhattak.

VERBŐCZI István külön fejezetet szentelt a kérdésnek, az érdekesség kedvéért székelyföldi kiadásból idézzük. „A’ Nyelvnek váltáságáról, és annak birságáról” részben azt írta: „A’ Nyelv-váltáság-is száz forintot tészén, mely büntetést a’ Király avagy ez Ország Bírája előtt tett hamis és méltatlan panasz-ért, és gyakorta éktelen és tiszteletlen beszéd-ért, hogy más tisztességbéli embernek jó hire és neve ellen szól, vetnek a Bírák.” A kifizetett összegnek „két része a’ Bíróé, a’ harmada pedig a’ sérelmes félé”.⁶

VERBŐCZI István külön fejezetben foglalkozott a székelyek törvényeivel is. Megállapította, hogy a székelyeknek „külön törvények és szokások vagyon”. Ebben a részben is kitért a nyelvváltásra: „Nyelv váltása pedig tizenharmadfél forintot” tesz.⁷

A későbbiekben az Erdélyben megjelenő törvénykönyvekben egyrészt VERBŐCZI említett nagy összegezésére, a *Tripartitumra* hivatkoztak, másrészt bővítették a szabályokat az itteni sajátosságoknak, hagyományoknak megfelelően. Akár kötetbe is gyűjtötték a korábban több alkalommal megfogalmazott törvényeket. Az ilyen összegezésben is kitértek a rágalmozókra. Pl. egy „Nyelv váltása’ büntetése” fejezetben azt írták: „a’ Nemesektől Magyar Országon 100 M[agyar] For[int]”. Erdélyben 33 magyar forint, a parasztoktól 12 magyar forint 50 pénz, „a’ Székelyektől 12 Magyar for. 50 pénz vétetődik”.⁸

Székelyudvarhelyen 1555. április 28-án írásban rögzítettek általános szabályt a szidalmazásról, ebből az okiratból is kiolvashatjuk, hogy a rágalmozó pénzzel megválthatta büntetését:

„32. Ha valakit kurva fiának, árulónak, hitetlennek mondanak, és törvénybe jutván megtagadja, hogy nem mondotta, ha a más fél bizonyítja, hogy ő hozzája büntelen mondotta, eleven

díján, azaz tizenharmadfél forinton marad: mert tisztességében jár. Ha pedig a bíró előtt szemében mondja, hogy ő mondotta és meg nem bizonyítja, a más fél megmenti magát, ő pedig nyelvében marad érette.”⁹

A fentiek szellemében ítéleztek a bírák Kolozsváron, amikor már 1570-ben alkalmazták a nyelvváltásot mint lehetőséget. A bűnös ellen elhangzott vád után a bírák azt ítélték, hogy nyelvváltásában fizessen 12 dénár 50 pénzt.

Másik perben 1583-ban úgy nyilatkozott a bűnös, hogy nem engedné nyelve kivágását, inkább pénzt gyűjtene össze, s megváltaná nyelvét.¹⁰

*

Az embertársak becsmérélsének, megálázásának, rágalmozásának, hírbe hozásának Háromszéken is megkövetelték a megbüntetését. A bírák a kor követelményei szerint jártak el. SZŐCSné GAZDA Enikő számos ilyen esetet is tárgyal,¹¹ és arra figyelmeztet, hogy falun a 19. század elejéig ezeket a falusi törvényszéken és az egyházlátogatások alkalmával megejtett egyházi törvényszéken egyaránt tárgyalták, de mind kevésbé vitték ki külső emberek (így a vizitáló egyházi előljáróság) elé.¹² Arra is ad egy 1723. évi példát, hogy az ítélelhetetlen lényegében falun is az országos törvény, nem pedig szokásjog alapján történt: „Ergo tezett a Sz[ent] Visita[tio] judiciuma[na]k hogy az Approbatam part 3. Tit. 48. Art. 1. Specifikált büntetésen maradjon”.¹³

Nézzük, milyen esetekről tanúskodnak a források:

1687-ben Háromszéken, Kézdiszentléleken jegyezték le a bíró kérdését:

„Hát azt tudodé vagy hallottade hogy TOT Jánosné es SEBESIne az falun nyelvében hordoztak volna ASZTALOS Petert...?”

Torján APOR István Apor Józsefhez 1752-ben írott levelében szitkozódásról írt: „Javallom ... IMETSnének, hogy a gaz, mocskos nyelvet meg fogja, a Feleségemet ne nyelvellye, ne mocskollya, mert nem egy bordáb(an) szőtték vele”.¹⁴

A becsület rontásáról jegyezték fel 1792-ben Árkoson felelőtlen kijelentést. „ÁRKOSI TEGZŐ Zsigmond gyalog részen való exponálja az hütösök forumán TEGZŐ Mária, a TEGZŐ

Gábor leánya ellen ... hogy az ... híriben, neviben megrontotta”.¹⁵

A korábbi megállapítások után a 19. században Háromszéken néhány falujegyzőkönyvben lejegyezték a nyelvváltságot körülményeit is.

Páva községben 1833-ban nyelvváltság címen azért büntették meg FERENCZ Józsefet és SÜTŐ Tamást 1 rénes forint 15 váltó krajcárért, mert a faluházában „egymást le hamisgatták”.¹⁶

Páván BARTHA Károly tanító, Papolcon BARABÁS Sámuel „rektor úr” írta a falu történetét. Utóbbi BARABÁS Samunak (1855–1940), a *Székely Oklevéltár* VIII. kötetét összeállító, akadémiai levelező tag történészünknek az édesapja. BARABÁS Samu Székely Nemzeti Múzeumnak hagyatékozott összegyűjtött iratai utóbb a Sepsiszentgyörgy Állami Levéltárba kerültek. Ezen iratok között található az 1850. január 9-i feljegyzés, amely arról szól, hogy Papolcon LUKÁCS Jánosné a falu előljárói által „nyelvváltságra ítéltetett”, ami azt jelentette, hogy egy magyar pengőforintot kellett fizetnie, mivel DOMBORA Andrásnéról olyan nem bizonyítható dolgokat terjesztett, amelyek számára megalázóak voltak. Ugyanakkor arra is figyelmeztették LUKÁCS Jánosné: ha még ilyen alaptalan rágalmakat terjeszt bárkiről, „a faluból kimenni megintetett, DOMBORA Andrásné pedig becsületében megmarad”.¹⁷

HAJDÚ Ferencet és feleségét szintén Papolcon, 1852. február 11-én törvény elé idézték, mert testvérét, HAJDÚ Ferencet és anyját tolvajnak kiabálták, sőt anyját „guruzsmány hányónak” mondták. Mivel egyik vádat sem tudták bizonyítani, a bírák arra ítélték HAJDÚ Ferencet és feleségét, hogy az „annyát és György testvérét minden gyalázatos szaváért kövesse meg”, mivel az „ártatlanul költött rágalmazás”, és „fizessen a közösség cassájába” egy rénes forintot. „Ezentulra pedig öt firt. alatt csendesség ajáltatott”. Nem említették a bírónak járó díjat, a „közösség cassájába” kellett befizetniük a büntetést.

Papolci eseményt örökítettek meg a következő levéltári iratban is: 1853. április 30-án DOMBORA Istvánné „bizonyok állításával panaszt emelt” „BAGOLY Andrásnő” ellen. Azért

tette, mert BAGOLY Andrásné „ötet s leányát a’ mint találja szembe, utánna és idegenek előtt is hírébe nevébe becsmerli”. „BAGOLY Andrásnő becsmerlő mocskoló szavait” hét tanú is bizonyította, de hamisnak tartotta, sőt „kiviláglott, hogy a’ csendesség és felebaráti becsület ellen ennyire vétkezni nem átalja” a vádlott, ezért egy magyar forintot kellett büntetésként fizetnie. Emellett a bírák azzal is fenyegették BAGOLY Andrásné, hogy „ezutánra akárki ellen rossz szót emelni eltiltatott”.

A tanúk kihallgatása és az ítélet kimondása után újabb bírósági ügy is sorra került. „BAGOLY András [a férje] minekutánna szembe látta a bizonyítást s nem hogy ezeket bocsánatért kívánta volna bírni a sértett felet, hanem a’ felett az ellőljáróság előtt BAJKÓ Sigmond Gazdasszonyát guruzsmány készítőnek szidván, mivel azt felkérdezés után nem tudta bizonyítani ... ezen alacsony rágalomért ő is egy m. forintig büntetett, és mind magának, mind feleségének a’ becsület megtartása ajáltatott, az írt gazdasszonyok becsületben hagyatván”.¹⁸

Becsületsértésért, rágalmazásért Páván a továbbiakban is idéztek bírák elé a faluból nyelveskedőket.

1854. október 15-én azért „panaszol” BUTYKA János, mert CSEKME Lászlóné a feleségét „minden mocskokkal illette”. A falu bírái ezt a becsület sértésének mondták ki, ezért úgy határoztak, hogy CSEKME Lászlóné mind BUTYKA Jánost, mind pedig feleségét kövesse meg. Vétké a falu lakossága előtt is ismerje el. Amikor a település apraja-nagyja mise után a templom előtt összegyűlt, akkor mindenki előtt hangosan el kellett mondania: „így jár, aki a más házáat és annak tulajdonosát csúfságokkal illeti”.

Három évvel később, 1857-ben szintén Páván GÁL Ferenc panasolta, hogy Rózsi leányát idős SÜTŐ Józsefné „fingosnak” emlegette. Súlyosbította „nyelvének eljárását” az, hogy mindezt akkor mondtotta, amikor idős MÁTYÁS Elek csűrében a szomszédok, ismerősök kalákában gabonát rostáltak.

A feljelentés nyomán az előljáróság maga elé idézte id. SÜTŐ Józsefnét, aki elismerte kimondott szavait. Közlésének igaz voltát azzal

bizonyította, hogy a mondottakat akkor hallotta, amikor a leánnyal és több társával gyalog Kovászna felé igyekeztek. Bizonyítani azonban nem tudta, mert DOMOKOS Istvánné CZOFOR Mária a leány mellett haladt, de ő semmit nem hallott.

Az előljáróság a bepanaszlónak adott igazat, a rágalmazót elmarasztalta. Arra figyelmeztette id. SÜTŐ Józsefnét, hogy hibát követett el, mert szavaival a leány tisztességét kisebbítette: „egy ártatlan leány jó hírnevét bemocskolni bűn”, még akkor is, ha „időtöltésnek” szánta mondandóját. „Ilyent becsületes ember nem tesz”. Így id. SÜTŐ Józsefnét megfeddték, 30 krajcár „nyelvváltságra és 1 pengő forint 40 kr. költségmegtérítésre” ítélték. Manapság a jegyzőkönyvekből kimaradnak a hasonló bejegyzések, talán a törvényszéki jegyzőkönyvekben lehetne hasonlókat találni, azonban azt kimondhatjuk: úgy tűnik, mintha ma már nem volna annyira fontos a becsület megvédeése, mások rágalmazásának elkerülése. Hamis szavak egész sora hangozhat el nemcsak kis közösség előtt, hanem országosan is, s amennyiben az elhangzott vád nem igazolódik, akár a mentelmi jog mögé bújva, az elkövető nem tartja szükségesnek a hamisságokat terjesztő hibája beismerését, nem beszélve a bocsánatkérésről. Ravaszkodó eljárás, amikor valaki elmondja azokat a vádakokat, amelyekről maga is tudja, hogy nem igazak, aztán hozzáteszi a felelősség elől való menekvésként, hogy hallottam, igazak-e? Pedig a gonosz nyelv nagy tüzet gyújthat.

Jegyzet

1. O. NAGY Gábor: **Mi fán terem?** Második kiadás. Budapest 1965. 206–208.
2. VAJNA Károly: **Meglakatolt emberi állkapcsok.** A Magyar Néprajzi Múzeum Néprajzi Osztályának Értesítője. V. évf. 1904. 88.
3. Dr. SEMAYER Vilibáld. L. uo. 92.
4. **Szent István király intelmei és törvényei.** Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója. Budapest 2000. 66. old. BALLÓK János az *Intelmeket*, KRISTÓ Gyula a *Törvényeket* fordította.
5. **Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár** (a továbbiakban: EMSZT) IX. 749–757.
6. VERBÓTZI István: **Magyar, és Erdély országnak törvény-könyve.** Csíksomlyó 1745. II. Rész. LXXII. Titulus. 490–491.
7. Uo. III. Rész. IV. Titulus. 557.
8. Vö. **Provizionalis articulusok.** Marosvásárhely 1835.
9. **Székegy Oklevéltár** II. 199. old. CCCIV. sz.
10. EMSZT IX. 749–757.
11. SZŐCSné GAZDA Enikő. **Erkölcs és közösség.** Csíkszereda 2001, 85–99.
12. Uo. 94–95.
13. Uo. 92.
14. EMSZT IX: 752.
15. EMSZT VIII. 1038.
16. BARTHA Károly: *Páva története* 1941. 22. (Kézirat. SZŐCSné GAZDA Enikő tulajdona.)
17. Sepsiszentgyörgyi Állami Levéltár. F. 377, 11. I. sz. 56. lap. 1796–1859. (A jegyzőkönyvet SZŐCSné GAZDA Enikő egészében is közölte. Vö. SZŐCSné GAZDA Enikő. i. m. 87.)
18. Uo. 61–63.

(A családnevek majuszkulás kiemelését, beleértve a forrásközlést, kötetyszerkesztési szempontok indokolták. **Szerk. megj.**)

**Date privind culpa limbii,
respectiv gloaba
răscumpărării limbii**
(Rezumat)

Lucrarea prezintă pe scurt istoria culpei limbii (înjurie, calomnie, defăimare, jignire, ofensă, ocară, înjurături, gălceuire), judecarea acesteia, pedeapsa inculpaților în Regatul Ungariei, apoi în Principatul Transilvaniei și în particular în Secuime. Problema figurează deja în *Învățăturile* și *Legile* lui Ștefan cel Sfânt, primul rege al Ungariei, la începutul celui de-al doilea mileniu. În *Tripartitul* lui István VERBŐCZI, întocmit după războiul țărănesc din 1514 condus de György DÓZSA, apare codificată deja și judecarea culpei, respectiv posibilitatea răscumpărării bănești a pedepsei sale (gloaba răscumpărării limbii aplicată pentru calomnie etc.). Aceasta se specifică inclusiv la capitolul referitor la legile aparte ale secuilor. Ulterior se cunosc numeroase exemple cu descrierea culpei și a judecării sale, în protocoale judecătorești, inclusiv în protocoalele sătești din zona Secuimii, până și din sec. al XIX-lea.

**Data to the History
of Language Offence**
(Abstract)

Language offence (slander, repeated insult, insolent talk, etc) was mentioned in Hungary in King Stephen's *Admonitions* and *Laws* at the beginning of the 11th century. VERBŐCZI's *Tripartitum* (first published in 1517) codifies the jurisdiction on offence concerning the Székely laws as well. Later numerous data is known about the offence, its jurisdiction and ransom. Certain official reports of the villages in Székelyföld record the circumstances of these offences and the jurisdiction executed by the local board.

